

ДА ПОКАЖЕШ СПРАВЕДЛИВОСТ: СУПЕРГЕРОИТЕ КАТО ПОЛИТИЧЕСКИ РЕСУРС

Тодор Христов

Резюме, ключови думи и биография:

Въпросът за справедливостта обикновено възниква в случаи, които остават под прага на правосъдието, да речем защото изглежда скъпо, ненужно, нерационално те да станат предмет на следствие или на съдебен процес. В подобни случаи страните или се отказват да спорят, оттегляйки се в мълчалива убеденост в собствената си справедливост, или започват спор, който бързо преминава към въпроси, твърде далечни на справедливостта. За да опитат нещо друго, за да опитат да поставят въпроса за справедливостта, без същевременно да го превръщат във въпрос за вината на другия, те трябва да могат да артикулират права, да могат да настояват пред другия върху правото си или да изискват от него да докаже своето право. Но съвременните политически или правни езици трудно могат да бъдат използвани за тази цел, особено от участници в спорове, които не могат да претендират за правото да говорят от името на политиката или правото. Ще опитам да покажа, че всекидневното безсилие на тези езици може да бъде компенсирано с образи. С тази цел ще анализирам зачестилите през последните години случаи на хора, обличащи се като супермен, с цел да накажат всекидневни несправедливости, вариращи от замърсяването на градските градини до защитата на страдащи пенсионери.

Ключови думи: визуална култура, власт, справедливост, перформатив

Тодор Христов, преподава теория на литературата в СУ „Св. Климент Охридски“. Той е доктор по теория на литературата и социология. Последната му книга анализира Априлското въстание като опит за създаване на режим на суверенитет без суверен, предугаждащ много от предимствата и недостатъците на режимите, на чийто възход сме свидетели днес. Основните му изследователски интереси са изследванията на властта, критическата теория и постколониалните изследвания.

SHOWING JUSTICE THE POLITICAL CAPITAL OF SUPERHEROES

Todor Hristov

Abstract:

Justice is often at stake in ordinary arguments, which remain below the threshold of law enforcement because judicial or police intervention would seem too expensive, unnecessary or irrational. In ordinary conflicts of that kind, the sides either abandon the argument retreating in silent confidence that they have been on the right, or the argument drifts to blaming that have little to do with justice. If the actors are to avoid that, if they are to pursue their argument as a disagreement on justice without dissolving it in accusations, they should be able to articulate rights, to claim that right is on their side and that if the opponent rejects this, he or she should defend his or her claim to be right. Yet this is hardly feasible by means of the present-day political or legal discourses, particularly if they should be used by ordinary actors who are unable to claim veridiction, the right to tell the truths about politics or law. This paper hopes to demonstrate that images give ordinary actors an opportunity to compensate the powerlessness they suffer because of their inability to demand or dispense justice in common-sense situations. In order to do that, I will analyze several cases of persons dressing as superheroes in order to repair everyday injustices ranging from park littering to defending ladies in distress.

Keywords: visual culture, power, performative, justice

Todor Hristov is an associate professor of literary theory at the University of Sofia. He holds PhD degrees in sociology and literary theory. His last book offers a discussion of the 1876 April uprising as an experiment at inventing a regime of sovereignty without a sovereign symptomatic of the advantages and deficiencies of the regime of sovereignty triumphing in the current age of imperial administration. Todor Hristov's principal research interests are power studies, critical theory and postcolonial studies.

Визуалната антропология трябва да изследва не само образите, но и работата, която вършат. В противен случай тя би се занимавала само с образи, които не вършат работа.

Можем да изследваме работата на образите, ако ги мислим като технологии, т.е. като асемблажи от знаци, сили, тела, техника, знания, власт, норми, стратегии, практики, организирани в съответствие с една зависеща от ситуацията рационалност.¹

В тази статия ще опитам да опиша няколко образа на супергерои, функциониращи като политически технологии. Ще твърдя, че те позволяват да бъдат показани претенции за справедливост, които трудно могат да бъдат изказани.

А. Всекидневните несправедливости

Има несправедливости, които остават под прага на правосъдието и полицията.

Малки несправедливости от рода на грубостта, замърсяването на парка, открадването на чантата с покупки.² Задействането на сравнително мощни апарати като полицията или съда в такива случаи би било прекалено скъпо и в крайна сметка нерационално.

Но също и големи несправедливости от рода на нищетата, унищожаването на природата, превръщането на демокрацията във фасада.³ Тъй като силите на полицейския и съдебния апарат са сравнително ограничени, задействането им в такива случаи би било неефективно и в крайна сметка отново нерационално.

Да наречем такива несправедливости всекидневни. Доколкото всекидневни са не само обикновените случаи, но също и случаите, в които става както обикновено, макар да сме смятали, искали, опитали друго. Не само малките, незначителните, случайните неща, но също и това, което ни сполита всеки ден като съдба.

Сега да си представим, че опитвам да поправя всекидневна несправедливост. Например замърсяването на парка.⁴ След като не мога да разчитам на силите на съда и полицията, трябва да го спра със собствени сили и следователно трябва да упражня сила.

Но силата няма да бъде достатъчна. Защото ако прилагам сила, без да имам право, аз бих извършвал насилие. Ако например просто се нахвърля върху някой, хвърлил отпадъци в парка, той едва ли би разбрал, че го е връхлетяло възмездие.

---

¹Тук се опирам на начина, по който се мислят технологиите в изследванията на управляемостта (Rose 1996, 27).

²Тъкмо срещу такива несправедливости са действали повечето „супергерои“, които успях да установя. Виж например (Roth, 2013; McLamb, 2013; Rivera, 2013; Swalec, 2013; В Петербурге и Москве, 2013; Johnson, 2012; Мавлиев, 2011; Britain gets its own, 2011; Ninja protects, 2011; Prahou obchází, 2011; Truth, Justice 2007). Благодаря на Нора Голешевска, Владия Михайлова и Мария Делчева, които ме насочиха към много от тези случаи.

³Макар и по-рядко, някои от „супергероите“ се противопоставят по-скоро на несправедливостта на света, отколкото на малки несправедливости. Особено характерен в това отношение е случаят със супергерой, качил се на статуята на Джордж Вашингтон в парка на Площада на съюза и викал близо час, че всички се борят за свободата на Съединените щати, но трябва да се борят за свободата на света, докато бъде арестуван от полицията (Johnson, 2012).

⁴Този хипотетичен пример следва опитите на Супервацлав да пази чистотата на пражките паркове (Prahou obchází, 2011). Серия сходни опити за опазване на паркове, включително от наркопласъори, виж в документалния филм „Супергерои“ (Barnett, 2011).

Ако искам да въздам справедливост, трябва да съчетая силата с право. Но в такава ситуация трудно бих могъл да кажа, че имам право. Причините за това могат да бъдат сведени най-общо до следното:

Първо, това би отнело прекалено много време. Ако например се заема да обясня на замърсителя, че нарушава общинските наредби за благоустройството и поддържането на парковете, той едва ли ще изчака да привърша.

Второ, ако във всекидневна ситуация кажа на друг, че имам право, той може да го оспори. Дори да е изслушал общинските наредби, замърсителят лесно би могъл да тласне необикновения ми опит да въздам справедливост към обикновена свада.

Трето, във всекидневна ситуация не бих могъл да претендирам, че имам властта да прилагам едно вече установено право. Дори да се позова на подходящи общински наредби, замърсителят би могъл да възрази, че нямам право да ги прилагам и ако искам да бъдат приложени, трябва да задействам съответния общински апарат.

Щом нямам власт да прилагам вече установеното право, за да съм прав, трябва да си дам право. Но в такъв случай трябва да създам право, което не може да бъде изведено от вече конституираното право и в този смисъл не може да бъде констатирано, както когато констатираме, че правомощията на дадено длъжностно лице произтичат от определен закон, разпоредба или от институционалния му статут.⁵

Мога да създам право, което не може да бъде констатирано, като се обявя за прав. Но за да не се окаже само думи, това обявление трябва да бъде подкрепено с особена власт, която за целите на тази статия бихме могли да наречем микросуверенитет.⁶

Четвърто, за да си дам право, не трябва да е нужно знание. Разбира се, трябва да знам какво казвам и че съм прав. Но малко от това, което знам, има статута на знание. За да стане знание, върху него трябва да бъде извършена допълнителна работа: то трябва да бъде отделено от незнанието; трябва да бъде подредено така, че да отвежда към други знания; отстоянията, които го отделят от незнанието и от знанията, към които отвежда, трябва да бъдат устроени като дистанции, които да могат да бъдат преминати и от друг, за да може да бъде споделено. Накратко, за да стане знание, това, което знам, трябва да бъде устроено така, че да може да

---

⁵Не може да бъде констатирано в смисъл, че казането му не би било констатив (Остин 1996, 25).

⁶Понятието за суверенитет, изградено от Джорджо Агамбен, може да бъде сведено най-общо до два момента, първо, властта да се обяви извънредно положение, и второ, властта един живот да бъде изключен от пространството на нормалния правен и социален ред, така че да се превърне в гол живот, който може да бъде убит без престъпление (Агамбен 2004, 15). Но макар когато суверенната власт се упражнява над населението тези моменти да изглеждат необходимо свързани, когато властта се упражнява в обикновени случаи, те често са откъснати един от друг. Да си представим например, че някой се старее да се храни правилно, но решава, че страда извънредно и следователно е попаднал в извънредна ситуация, в която не важат правилата на хранене, към които нормално се придържа. Той също ще е взел решение да обяви ситуацията си за извънредна, включено в областта на нормалното единствено в качеството на изключение, същевременно очертавайки неговите граници. Тъкмо благодарение на това такъв човек не просто би се хранил обилно, а би компенсирал страданието си с насладата да се храни неправилно, отклонявайки силата на правилата си в посоката на една трансгресия, вместо да ги обезсилва. Същевременно той не би оголвал живота си, нито би се изключвал от социалния ред. Тъй като в подобни случаи продължава да действа един от основните механизми на суверенитета, можем да ги схващаме като микросуверенитет. Разбира се, в този микросуверенитет би липсвало биополитическото измерение на понятието, изградено от Агамбен.

бъде учено.⁷ Но ако е нужно да съм учен, за да наказвам обикновени несправедливости, наказването им би било нещо твърде необикновено.

Пето, аз бих въздавал справедливост пред погледа на други. Например бих наказвал замърсителите на парка пред погледа на публика от минавачи. Ако тази публика не научи, че правото е на моя страна, не бих постигнал нищо повече от скандал. Но тя трябва да научи това от мен, макар да не мога да претендирам за знание какво е правото и в този смисъл да трябва да ги науча на нещо, което не съм учил.

Бих искал да илюстрирам тези усложнения с първото участие на супермен в правораздаването, което успях да открия (O'Donnell 2012). През 1976 г. той арестува двама крадци в чикагското метро. Щом посягат да ограбят заспал на земята човек, супермен избива вратата на близък склад и извиква „Спрете! В името на закона! Законът и редът ще властват в чикагското метро!”. Крадците побягват, но скоро биват заловени от супермен, от ограбения човек, оказал се полицай под прикритие, и от скрилите се наблизко негови партньори. След като ги арестуват, полицаите благодарят на супермен, който казва, че докато е в този град, законът и редът ще властват и че е готов да им се притече на помощ винаги, когато имат нужда, стига да му дадат 10 минути заради наметалото.

Не е трудно да се види, че това правоохранително включване на супермен изисква значителна подготовка. Подготовката на засада, която да привлече крадците тъкмо там, където ги очаква супермен и която да им попречи да избягат, докато той говори за върховенството на закона в чикагското метро. Предварителното изпиляване на пантите на вратата на склада, така че да може да бъде избита с един ритник от неразполагания със свръхсили полицай, играещ ролята на супермен. Освен това тази супергероична помощ в крайна сметка се оказва проблем, защото когато единият от крадците заявява пред съда, че е бил арестуван от супермен, се налага делото да бъде отложено, докато вменяемостта му не бъде доказана от психиатрична експертиза.

Б. Да покажеш справедливост

Описаните в предния раздел усложнения могат да бъдат избегнати, ако вместо да кажа, че имам право, го покажа. Ще опитам да изясня как е възможно това въз основа на конкретен случай.⁸

В нощта срещу 10 октомври 2011 г. в Сиатъл група от две жени и няколко мъже е атакувана от човек в жълто-черен костюм на супергерой, следван от оператор. Той напръсква мъжете със спрей и ги обръща в бягство, но е нападнат от двете жени, които го преследват и удрят, докато го арестува пристигналата на мястото на инцидента полиция. На следващия ден арестуваният супергерой е идентифициран като Бенджамин Фодор. Местните медии установяват, че Фодор е ММА боец, че полицията вече е регистрирала намесата му в няколко

---

⁷Описвам тези черти на знанието въз основа на (Rancière 2009, 4-5, 8-17; 1991, 32-33, 64-65). Те могат да бъдат допълнени и разширени, ако се приеме, че това, което знам, става знание, когато бъде съчетано с веридикция, с право и способност да се каже истината (Foucault 2010, 32-36). Описание на един от възловите модерни режими на съчетаването им - дисциплинирането на знанията, устройването на знанията като дисциплини – може да бъде открито във (Фуко 2003, 206-212).

⁸Случаят е реконструиран въз основа на (McNerthney 2011).

подобни случая и му е обръщала внимание, че щом иска да предотврати нарушение на обществения ред, трябва да се обаждат на телефон 911. Потърсен за изявление, Фодор казва, че е станал жертва на полицейско насилие. Впоследствие в интервю за списанието *GQ* той твърди, че името и костюмът на неговия супергерой, Финикс Джоунс, са регистрирани като търговска марка, че има екип от съмишленици, подготвени да използват сила, и че откакто се е заел да пази реда по сиатълските улици, не му се е налагало да плаща кафето си. Местните медии откриват също и едната от жените, които Фодор е опитал да защити. Тя заявява, че е била с приятели, че не са правели нищо лошо, че той ги е нападнал, без да са го предизвикали с нищо и че е била принудена да се защити.

Ако третираме образа на сиатълския супергерой като технология, рационалността му би могла да бъде сведена до следното: Фодор е искал да въздава всекидневна справедливост. Но за да го стори, е трябвало да покаже, че правото е на негова страна, и следователно да даде образ на правото си. В сравнение с говоренето, използването на образа на супергерой му е давало няколко съществени предимства. Първо, един супергерой може да бъде разпознат мигновено, дори да не сме сигурни кого точно разпознаваме. Второ, когато Бенджамин Фодор се представя като супергероя Финикс Джоунс, това трудно може да бъде оспорено, също както трудно можем да оспорим ролята на един актьор като изтъкнем, че той всъщност не е този, за когото се представя на сцената. Трето, за да действа като супергерой, не е необходимо Фодор да разполага с власт, дадена му по силата на предварително установено правило или на институционален статус. Напротив, образите на супергероите са изтъкани от суверенна власт, която върши работата на закона извън закона, така че да направи възможно нормалното право, въздавайки незабавна справедливост в непредвидими кризисни ситуации, без да се позовава на писаното и без да записва.⁹ Когато се представя като супергерой, Фодор става представител на тази суверенната власт. Четвърто, супергероите са нещо, което знае всеки. Поради това образите им не изискват знание в смисъла, очертан в предния раздел. За да разпознаем в костюма на Бенджамин Фодор супергерой, не е необходимо да сме учили за супергероите. Накрая, образите на супергерои могат да учат, доколкото вършат определена работа. Тя може да бъде описана с понятието за умислен образ, изградено от Жак Рансиер:

“Не откъсване на образа от присъствието, а еманципирането му от синтезиращата логика на представянето на история. ... В класическия си смисъл фигурата е съчетавала две значения: от една страна сетивно присъствие и от друга операция на заместване на нещо [= представяне]. Тук фигурата вече не е просто заместване. Тя преплита неразграничимо два режима на представяне без ясни отношения. ... Умислеността на един образ е резултат от този нов статут на фигурата, съчетаващ два режима на изразяване, без да ги прави хомогенни.” (Rancière 2009, 121-122)

Когато образът на супергерой бъде въввлечен в наказване на всекидневна несправедливост, той става умислен, защото в него присъствието не може да бъде отграничено от представянето.

---

⁹За специфичната власт, въплътена в образите на супергероите, виж (Reynolds 1992, 15, Allison 2002, 78).

Ако опитаме да прокараме граница между тях, ако например се абстрахираме от това, че Бенджамин Фодор представя Финикс Джоунс, той не би бил нищо повече от луд, който се мисли за супергерой. Но ако се абстрахираме от присъствието му, той не би бил нищо повече от актьор, играещ ролята на Финикс Джоунс.

Щом един образ прави невъзможно отграничаването на присъствието от представянето, той руши дистанцията помежду им. Но в такъв случай руши и това, което сме научили за изобразеното, за подобни образи или за образите изобщо. Защото ученето предполага дистанция.

Например когато сме научили какво е театър, сме преминали от незнание към знание. Но преодолявайки дистанцията, която ни е отделяла от знанието, ние същевременно сме усвоили определена дистанция, защото сме се научили да отделяме театъра от действителността. Нещо повече, дистанцията, която сме усвоили, се е разгърнала върху телата на актьорите, така че да ни позволи да ги отделяме от ролите им, да виждаме в тях, в телата им, в същите тела винаги други роли.¹⁰

Когато дистанциите, които отделят знанието от незнанието, бъдат подкопани, ние вече не просто не знаем. Не просто преставаме да бъдем знаещи. Преставаме също и да бъдем незнаещи. Губим не само знанието, но и незнанието си. Поради това докато оставаме в подобна ситуация, докато следите ѝ остават в нас, ние можем и трябва да решаваме къде минава границата между знанието и незнанието.

Ще опитам да изясня това отново въз основа на случая с арестуването на Бенджамин Фодор. Опитът му да защити дама в беда в качеството на супергерой е принудил всяка от страните да прокара граница, отделяща знанието от незнанието. Но докато той опитва да я прокара така, че да отграничи това, че е действал като супергерой, жената, нападнала го при опита му да я спаси, се стреми да даде да се знае, че не е била виновна.

Но прокарването на такава граница изисква не само да бъде отграничено определено знание. То изисква също и да бъде очертана областта на това, което не си струва да се знае. Например ако се съди по изявлението на жената пред местните медии, не си струва да се знае това, че Фодор се представя като супергерой. Той от своя страна изключва от областта на знанието яростното нападение, с което му е отвърнала тя, обикновеността на свадата, в която се е намесил, дори своя обикновен живот.

Освен това отделянето на знанието от незнанието предполага определена дистанция. Фодор опитва да я разгърне, артикулирайки това, което го откроява от обикновените хора, докато жената от своя страна изглежда се опира на дистанцията, която отделя хората и която никой не може да прекрачи, без да наруши личното пространство на другия. Разгръщането на тези дистанции на свой ред им дава възможност да устроят каквото има да се знае в случая така, че да отвежда към други знания. От гледната точка на жената – към знанието, че щом дистанцията, отделяща личното ѝ пространство, е ненакърнима и Фодор я е накърнил, тя е

---

¹⁰Когато твърди, че дистанцията е условие за възможността на знанието, Рансиер има предвид преди всичко дистанцията между знанието на учителя и ученика. Но тя е налице дори когато се учим сами, всъщност винаги, когато учим нещо или когато нещо може да бъде научено. Защото тъкмо дистанцията между знанието и незнанието ни позволява да преминаваме от незнание към знание и да запазваме знанието си, отделяйки го от незнанието. С оглед на това ми се струва оправдано понятието за дистанция на Рансиер да бъде разширено така, че да се отнася към всичко, което може да бъде научено, дори да не е преподавано от ученик на учител.

жертва на насилие, има право да се защитава и когато го е гонела с удари и викове, е правела тъкмо това. От гледната точка на супергероя – че след като е искал да въздвори ред, той не е извършвал насилие, вършел е работата на полицията и следователно тя не само не е имала право да го арестува, но арестувайки го, е извършила полицейско насилие.

Тъй като подкопаването на дистанцията, върху която се основава вече наученото, ни поставя в положението да решаваме къде минава границата между това, което си струва и не си струва да се знае, то изисква да бъде прокарана граница между смисленото и безсмисленото и в този смисъл да бъде отделено, разделено, разпределено смисленото (Rancière 2004, 12). Но това преразпределяне на смисленото поражда ново знание.

Ще опитам да покажа това отново въз основа на случая със сиагълския супергерой. След арестуването му прокуратурата трябва да реши дали да повдигне обвинение. Основание за това дава съставът от наказателния кодекс, криминализиращ нападението с телесна повреда. Но прилагането на този състав изисква да се прецени също и дали става въпрос за въоръжено нападение. Същевременно в щата действа Законът за добрия самарянин, даващ всекиму правото да упражни сила, за да предотврати явна и непосредствена заплаха от насилие.

Да приемем, че тези правни норми очертават разпределението на смисленото. Прокуратурата не би могла да предприеме правни действия в неговите рамки, без те да се окажат безсмислени. Ако избере да повдигне обвинение, би игнорира мотивите на Фодор, който се е стремил да предотврати явна и непосредствена заплаха от насилие, независимо дали е изтъквал погрешно ситуацията. Но това би означавало да игнорира Закона за добрия самарянин, чиято субстанция формират тези мотиви. Нещо повече, ако повдигне обвинение, прокуратурата трябва да реши също и дали става въпрос за въоръжено нападение. Но тъй като нападението е извършено със спрей, това би изисквало да се направи трудната преценка дали и при какви обстоятелства спреят представлява оръжие. Ако от друга страна прокуратурата реши да не повдига обвинение, тя би оправдала нападение с телесна повреда, нарушило обществения ред до степен, че да предизвика намесата на полицията.

Тъй като няма смисъл да предприема никакво правно действие в рамките на съществуващото разпределение на смисленото, ако не иска да действа или бездейства безсмислено, прокуратурата трябва да го преразпредели. Но за да го стори, трябва да прокара по нов начин границите на това, което си струва да се знае. Тя опитва да го стори, като начертае в полето на правото поне три нови разделителни линии. Преди всичко, прокуратурата разграничава активния стремеж към предотвратяване на явна и непосредствена заплаха от насилие и случайното ѝ предотвратяване, обявявайки, че за разлика от последното, първото не се ползва със защитата на Закона за добрия самарянин. Освен това прокуратурата приема, че ако някой притежава спрей в количество, надхвърлящо границите на нужното за самозащита, спреят трябва да бъде третиран като оръжие.¹¹ Накрая, прокуратурата опитва да прокара граница, изключваща от областта на правораздаването неправилно документираните обвинения, което на свой ред ѝ позволява да реши да не повдига обвинение срещу арестувания супергерой, без същевременно да го оправдава, на основание на това, че щом не е била

---

¹¹Вероятно вследствие на това сиагълската прокуратура препоръчва на щатските власти да наложат върху притежаването на спрей ограничения, чиято строгост, както изглежда, значително надхвърля ограниченията върху притежаването на огнестрелно оръжие (може би защото, за разлика от последното, спреят не се ползва със защитата на Втората поправка към Конституцията на Съединените щати).

установена идентичността на избягалите от мястото на инцидента мъже, едно обвинение не би могло да бъде документирано правилно.

Накратко, за да бъде преразпределено смисленото, границата на това, което си струва да се знае, трябва да бъде прокарана така, че да си струва да се знае нещо ново. Разбира се, не е необходимо то да бъде тъкмо очертаното от прокуратурата. Напротив, позициите на другите участници дават възможност да бъдат отграничени други знания – че е нужно и може би дори оправдано да въздаваме справедливост със собствени сили, или че правото на лична неприкосновеност има по-голяма тежест от нуждата от помощ.

Но щом когато решаваме къде минава границата между смисленото и безсмисленото се ражда ново знание, щом в нас се ражда ново знание, то ние учим. Тъй като това, което учим, има характера на опит, породен от определено събитие, на опит със събитие, ние учим, без да сме учени.

Наистина, така можем да научим различни неща. Например, в случая със сиатълския супергерой бихме могли да предположим, че докато някои са научили, че гражданите могат да въздават справедливост, други са научили, че не е справедливо да се намесват в чужди работи или дори че не трябва да купуват твърде много спрей.

Но ако различните неща, които учим, се утаят така, че да се окажат пресечни точки на нашите пътища в гората от символи, образи, практики, те могат да формират общности (Rancière 2009, 10-11, 16, 22). Впрочем тази възможност би могла да бъде открита дори в случая с Финикс Джоунс, превърнал се в събирателна точка на общност, достатъчно устойчива, за да участва в #Окупирай Сиатъл или в курсове по самозащита.

В заключение бих искал да отбележа, че в качеството на политически технологии образите на слаби супергерои имат предимство пред силните. Защото слабостта им подкопава по-дълбоко дистанцията, по силата на която знаем какво е супергерой, и следователно ни дава да научим повече.

ЛИТЕРАТУРА:

В Петербурге и Москве пройдут встречи супергероев, 2013. Достъпно на <http://lenta.ru/news/2013/06/13/super/> (посетен на 12.05.2014)

Мавлиев, А. 2011. На улицах города появился первый супер-герой. Достъпно на <http://www.kp.ru/online/news/981071/> (посетен на 12.05.2014)

Остин, Дж. 1996. *Как с думи се вършат неща*. София: ИК Критика и хуманизъм

Фуко, М. 2003. *Трябва да защитаваме обществото*. София: ЛИК

Allison, A. 2002. Playing with Power: Morphing Toys and trnsforming Heroes in Kid’s Mass Culture. In: Mageo, J. (ed.) 2002. *Power and the Self*. Cambridge: Cambridge UP, pp. 71-92

Barnett, M. Superheroes. *HBO Documentary Films*. Достъпно на <http://www.hbo.com/documentaries/superheroes/index.html#/documentaries/superheroes/synopsis.html> (посетен на 12.05.2014)

Britain gets its own Kick Ass: Banker turns into superhero The Statesman at night to fight crime, 2011. Достъпно на <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1359093/Birmingham-superhero-Britains-Kick-Ass-banker-The-Statesman-fights-crime.html> (посетен на 12.05.2014)

Foucault, M. 2010. *The Birth of Biopolitics: Lectures at the Collège de France, 1978-1979*. New York: Picador

Johnson, M. 2012. Man Dressed as Superman Climbs George Washington Statue in Union Square. Достъпно на <http://www.dnainfo.com/new-york/20120206/murray-hill-gramercy/man-dressed-as-superman-climbs-george-washington-statue-union-square> (посетен на 12.05.2014)

McLamb, C. 2013. 'Dark Guardian' Raises Money to Open Superhero School for Kids 4 and Up. Достъпно на <http://www.dnainfo.com/new-york/20131029/greenwich-village/dark-guardian-raises-money-open-superhero-school-for-ages-4-up> (посетен на 12.05.2014)

McNerthney, C. 2011. 'Superhero' Phoenix Jones won't be charged with assault. Достъпно на <http://www.seattlepi.com/local/article/Superhero-Phoenix-Jones-won-t-be-charged-with-2284701.php> (посетен на 12.05.2014)

Ninja protects the not-so-mean streets of Tunbridge Wells, 2011. Достъпно на <http://metro.co.uk/2011/04/25/ninja-protects-the-not-so-mean-streets-of-tunbridge-wells-653313/> (посетен на 12.05.2014)

O'Donnell, M. 2012. Arthur Novit, officer who was 'Superman of the Subway,' dies at age 89. Достъпно на <http://www.suntimes.com/news/metro/14163106-418/arthur-novit-officer-who-was-superman-of-the-subway-dies-at-age-89.html> (посетен на 12.05.2014)

Prahou obchází nový hrdina - SuperVáclav, a nekompromisně trestá přestupky, 2011. Достъпно на <http://www.novinky.cz/koktejl/246525-prahou-obchazi-novy-hrdina-supervaclav-a-nekompromisne-tresta-prestupky.html> (посетен на 12.05.2014)

Rancière, Jacques. 2009. *The Emancipated Spectator*. London: Verso

Rancière, Jacques. 2004. *The Politics of Aesthetics*. London: Bloomsbury

Rancière, Jacques. 1991. *The Ignorant Schoolmaster: Five Lessons in Intellectual Emancipation*. Redwood: Stanford UP

Reynolds, R. 1992. *Super Heroes: A Modern Mythology*. Jackson: Mississippi UP

Rose, N. 1996. *Inventing Ourselves: Psychology, Power and Personhood*. Cambridge: Cambridge UP

Rivera, E. 2013. Istanbul Chronicles Part II: Superman Wears a Turkish Flag. Достъпно на <http://constructionlitmag.com/culture/istanbul-chronicles-part-ii-superman-wears-a-turkish-flag/#sthash.UmC9O5RP.dpuf> (посетен на 12.05.2014)

Roth, D. 2013. Man dressed as Superman heroically helps police arrest shoplifter. Достъпно на <http://www.blastr.com/2013-7-8/man-dressed-superman-heroically-helps-police-arrest-shoplifter> (посетен на 12.05.2014)

Swalec, M. 2013. Real-Life Superheroes Patrol New York to Fight Anti-Gay Crime. Достъпно на <http://www.dnainfo.com/new-york/20130604/greenwich-village/real-life-superheroes-fight-anti-gay-crime-greenwich-village> (посетен на 12.05.2014)

Truth, Justice and the St. Cloud Way, 2007. Достъпно на <http://www.viewfromthecloud.com/2007/11/truth-justice-and-st-cloud-way.html> (посетен на 12.05.2014)

Академично електронно списание за изкуство и култура „ПИРОН”
е издание на Културния център на СУ „Св. Климент Охридски”
www.culturecenter-su.org